

Голас Радзімы

№ 40 (1662)
9 кастрычніка 1980 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Гораду Лідзе — шэсцьсот гадоў. За поспехі, дасягнутыя працоўнымі ў гаспадарчым і культурным будаўніцтве, і ў сувязі з юбілеем горад узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны» і Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР. НА ЗДЫМКУ: новая плошча Ліды, названая ў дні святкавання юбілеем імем 600-годдзя горада. [Нарыс і фотарэпартаж пра Ліду змешчаны на 2 і 3 стар.].

**РАСШЫРАЮЦЦА ПРАВЫ ПРАЦОУ-
НЫХ У КІРАВАННІ ДЗЯРЖАУНЫМІ
СПРАВАМІ**

[«Модель общества в миниатюре»]
стар. 4

СЭРЦА АДДАУ БЕЛАРУСІ

[«Святло палымянага жыцця»]

стар. 4, 6

**ПРАЦУЮЦЬ САВЕТЫ ПА НАЦЫЯ-
НАЛЬНЫХ ЛІТАРАТУРАХ СССР**

[«Любоў да «бацькі, маці, бацькоў-
скай зямлі»]

стар. 7

УЗНАГАРОДЫ — ГЕРОЯМ КОСМАСУ

Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. Брэжнеў уручыў у Крамлі высокія ўзнагароды Савецкага Саюза членам міжнароднага экіпажа лётчыку-касманаўту СССР Юрыю Раманенку і грамадзяніну Рэспублікі Куба касманаўту-даследчыку Аднальда Тамайо Мендэсу.

Герой Савецкага Саюза Ю. Раманенка ўзнагароджаны ордэнам Леніна і другім медалём «Залатая Зорка».

Арнальда Тамайо Мендэсу прысвоена званне Героя Савецкага Саюза з уручэннем яму ордэна Леніна і медаля «Залатая Зорка».

Л. Брэжнеў выступіў з прамовай, у якой, у прыватнасці, адзначыў: «Мы вітаем касманаўта нашай краіны Юрыя Раманенку, які ўжо другі раз з гонарам выканаў заданне Радзімы ў космасе, і грамадзяніна Рэспублікі Куба Арнальда Тамайо Мендэса.

Прынятая краінамі сацыялістычнай садружнасці праграма «Інтэркосмас» выконваецца добра. Адзін інтэрнацыянальны экіпаж змяняе другі, а старажылы касмічнай станцыі таварышы Папоў і Румін добрасумленна выконваюць ролю гасцінных гаспадароў. Кожны такі сумесны палёт зноў і зноў апавяшчае чалавецтва: сацыялізм — гэта мір, гэта прагрэс, гэта брацтва народаў.

Грамадзянін сацыялістычнай Кубы стаў першым прадстаўніком Лацінскай Амерыкі, які зрабіў палёт у космас. Ён таксама стаў пасланцом у космас ад соцыялістычнага жыхароў краін — удзельніц руху недалучэння, у якім Куба адыгрывае актыўную ролю. Гэта факты гістарычнага значэння.

І, вядома, сумесны палёт касманаўтаў СССР і Кубы — гэта новая яркая дэманстрацыя дружбы нашых народаў.

Карыстаючыся выпадкам, хачу таксама сардэчна павіншаваць вас абодвух з высокай узнагародай брацкай Кубы — з прысваеннем вам звання Героя Рэспублікі Куба. Вялікіх вам поспехаў, дарагія сябры!»

◆ ШЭСЦЬСОТ ГАДОУ І ДВАЦЦАЦЬ ◆ НОВАЕ У ЗНАЁМЫМ ◆ МЯСЦІНЫ, ЯКІЯ ВАБЯЦЬ ◆ МЭР ГОРАДА ДУМАЕ АБ БУДУЧЫМ ◆ НА ПАДМУРКАХ СТАРАЖЫТНАСЦІ

У ЛІДЗЕ, НА РЭЧЦЫ ЛІДЗЕІ...

ГАРАДЫ, як і людзі, нараджаюцца, жывуць, паміраюць. Праўда, паміраюць гарады не так часта і не так хутка, як людзі, і ўсё ж такі... Хіба мала іх на зямлі, пра якія кажуць: быў, існаваў!

Шэсць стагоддзяў стаіць на беларускай зямлі горад Ліда. Ёсць у нас гарады і тысячагадовыя: Полацк, Віцебск, Тураў, але і шэсць стагоддзяў — узрост паважаны. І калі думаеш, колькі ласкавых і злых вятроў прашумела над такім горадам, прыходзіць шкадаванне: сярод людзей няма і не можа быць жывых сведак усёй яго доўгай гісторыі. Інакш мы даведаліся б пра такі горад куды больш, чым даследавана, вывучана, расказана нам вучонымі.

Колькі гістарычных падрабязнасцей адкрылася б нашаму сучасніку! Колькі цікавых імёнаў, людскіх лёсаў засталася б у памяці народа надоўга, можа — назаўсёды!

Думаю пра гэта, едучы сёлета ў Ліду, і суцяшаюся адной абставінай: усё ж такі з шэсцісот гадоў дваццаць — і мае! Я не лідчанін ад нараджэння і даўно не жыву тут, але гады, праведзеныя некалі ў гэтым горадзе, пакінулі памяць аб ім на ўсё жыццё. Сённяшняе я магу параўноўваць з тым, што ўбачыў тут упершыню і што пакідаў пад час наступіўшай потым росці. Але чамусьці так шчыmlіва хочацца ўбачыць усё такім, як было ў гады нашага блізкага знаёмства! Разуменне — не рэальнае, але ў душы такая надзея жыла, ажно пакуль я не пераступіў парог выканкома гарадскога Савета народных дэпутатаў.

Яго старшыня Уладзімір Логаш, мой даўнейшы знаёмы, былы будаўнік, а цяпер адказны за ўсё, што робіцца ў горадзе, ушчэнт развешаў мае летуценні:

— Павер: гэта немагчыма! Гэта так жа немагчыма, як спыніць жыццё або пачаць яго спачатку... Давай сядзем у машыну, — прапанавалі ён, — і я пакажу табе новы горад.

— Так-такі і новы! — засумняваўся я.

— Убачыш!

Мы паехалі па ранейшых, добра знаёмых мне і па зусім новых вуліцах і праз нейкі час наездзілі ажно пяцьдзесят кіламетраў.

ПРЫГОЖАЙ, нібы праспект, стала адна з важнейшых у горадзе вуліц — Ленінская. Два рады звычайных, часцей за ўсё невядома калі, як і з чаго складзеных старых дамкоў, саступілі месца велічным будынкам. Кінатэатр, школа, жыллё... У першых паверхах — магазіны, майстарні.

Дамы пастаўлены прасторна, вакол шмат святла, паветра.

Ленінскую перасякае вуліца Перамогі. Праклялі яе калісьці на самай балаціне. Помню вадасцёкавыя канаўкі ўздоўж, а асфальт на тратуары часам угінаўся пад падэшвамі чаравікаў. Як на такім грунце ставіць сучасныя шматпавярховыя будынкы? Растлумачыць гэта — акурат па прафесіі Уладзіміра Міхайлавіча.

— Спачатку забіваем у зямлю жалезабетонныя палі. На некалькі метраў... Аду каля адной — так, як павінен класціся падмурак. А пасля ўжо і сцены выводзім. Рэдка які будынак у нас стаіць не на палях.

На вуліцы Перамогі даўно абжыты дзевяціпавярховы інтэрнаты, жыллыя дамы, рыхтуецца да адкрыцця самы вялікі ў горадзе універсам (прадуктовы магазін). Месцамі вуліца мяняе свой напрамак, каб стаць адной з цэнтральных магістралей горада, і зось там, дзе яна набліжаецца да старажытнага замка, узняўся самы

высокі ў горадзе, трынаццаціпавярховы гмах — інтэрнат для маладых рабочых будаўнічага трэста № 19. Інтэрнат яшчэ не заселены. Але вось-вось ажыве ён маладымі звонкімі галасамі, гукамі песень, музыкі і веселосці: дзе моладзь — інакш не бывае.

Такі «вясёлы» дом у Лідзе, вядома, не першы. Толькі з 1976 года тут пабудавана адзінаццаць камфартабельных інтэрнатаў, у якіх пасялілася чатыры тысячы чалавек. Для людзей сямейных узведзены дамы, што маюць 150 тысяч квадратных метраў жылой плошчы, не лічачы кухань, прыхожых і іншых падсобных памяшканняў.

— Жыллё — перш за ўсё, — гаворыць Логаш і прапануе паглядзець Раслякі.

Назва мне знаёмая. Былая вёска на водшыбе, за ракой Лідзеяй, пасля вайны стала гарадской вуліцай, а цяпер такую назву атрымаў вялікі жылы масіў — мікрараён. Ён яшчэ будзецца, але ўжо добра вызначыцца яго характэрныя рысы: удалая планіроўка на схіле да рэчкі, прывабная архітэктура будынкаў.

— Калі закончым, будзе вельмі цікавы раён. Адсюль і да цэнтра горада недалёка, і шмат прасторы. А вадасховішча, паглядзі, чаго варта!

Мы паехалі паглядзець яшчэ тры новыя мікрараёны — Касманаўтаў, Індустрыяльны і Маладзёжны, але думкі мае былі пра Лідскае вадасховішча. Яно ўзнікла на маіх вачах. Трэба было бачыць, што значылі для жыхароў сухапутнага горада гэтыя 20 гектараў воднай паверхні, калі летам 1959 года, на рэдкасць спякотным, на плаціне нарэшце закрылі застаўкі!

За нейкія тры дні плытка Лідзея затапіла выган паміж горадам і Раслякамі і падняла ваду ў вадасховішчы да практычна адзанакі. Такая раскоша! Ды яшчэ ў лічаных мінутах хады ад галоўнай гарадской вуліцы. Сюды адразу сыпанулі тысячы лідчан, вітаючы нараджэнне свайго «мора» воклічамі захаплення і гэрэлізасцю, якую звычайна выклікае купанне.

Цяпер гэтае вадасховішча абжыта: убралася ў зеляніну, акружана добраўпарадкаванымі пляжамі, і яго ўжо называюць старым. Бо вышэй па рэчцы пастаўлена яшчэ адна плаціна: яна затрымала ваду, што займае ў тры разы большую плошчу. Лідскае «мора» рэдаецца ўшыркі, вабячы да сябе людзей чудаўнымі месцамі адпачынку.

УСПАМІНЫ павялі мяне далей. І я ўбачыў яшчэ янімала з таго, што з'явілася ў Лідзе дваццаць-пятнаццаць гадоў назад: першую ў горадзе плошчу, якую назвалі імем Леніна, планетарый і краязнаўчы музей, Палац культуры абутковай фабрыкі... Тады ж на галоўных вуліцах лёг першы асфальт. Пачыналася рэканструкцыя зазода сельгасмашын. А самай вялікай падзеяй было будаўніцтва лакафарбавага завода, які стаў буйнейшым у рэспубліцы.

Былі не такія значныя, але таксама прыемныя навіны: адкрыццё прыгожага кніжнага магазіна на вуліцы Перамогі, аўтобуснай станцыі на вуліцы Савецкай, трохпавярховы гасцініцы на вуліцы Кірава, дзіцячых садоў, яшчэ адной сярэдняй школы... І цяпер мне нека дзіўна было бачыць, што ад той аўтобуснай станцыі, якой мы калісьці радаліся, не засталася і следу: яна вельмі хутка стала цеснай — так імкліва развіваўся мясцовы і міжгародні аўтатранспарт. Дзясцікі машын, сотні людзей адпраўляюцца цяпер штодзённа

з новага, прасторнага аўтавакзала. А дзе была станцыя, узнікла арыгінальна спланаваная плошча, якую сёлета назвалі імем 600-годдзя горада.

Не ўдалося мне наведаць знаёмы кніжны магазін. І не шкадую, бо я з прыемнасцю цікавіўся навінкамі літаратуры ў магазіне «Кніжны свет»; па плошчы ён у дванаццаць разоў большы, мае шмат аддзелаў. Будынак былой гасцініцы аддадзены навучэнцам індустрыяльнага тэхнікума пад інтэрнат, і жыць мне на час камандзіроўкі прапанавалі ў 9-павярховым камфартабельным атэлі. Зусім не падобны на ранейшы стаў гарадскі стадыён, папрыгажэў парк. Стаю на добра знаёмым скрыжаванні вуліц Кірава і Перамогі і люблюся: тыя ж будынкы, але абноўленыя. І так усюды.

— Не здзіўляйся, — кажа мне Уладзімір Міхайлавіч, — ты бачыш не што-небудзь, а рух жыцця...

А я ў гэты час падумаў пра яго самога, на сёння майго гіды, а ўвогуле мэра горада. Уладзімір Логаш за свае амаль пяцьдзесят гадоў меў тры месяцы жыхарства: вёску Ахонава, што ў суседнім, Дзятлаўскім раёне, — да заканчэння сярэдняй школы, потым горад Мінск, дзе вучыўся ў політэхнічным інстытуце, і горад Ліду.

У Лідзе ён пражыў ужо акурат палавіну свайго жыцця. Вось яго паслужны спіс за гэты час: прааб, інжынер, кіраўнік будаўнічага трэста і адзінаццаць гадоў — на чале гарадской улады. Калі б пра такую кар'еру сына казалі некалі яго бацьку (ён памёр яшчэ да вайны) і маці (яна ўвесь час жыла з Уладзімірам Міхайлавічам), то яны, малазямельны заходнебеларускі селяне, падумалі б, што з іх жартуюць. Ды і сам ён, вядома, ніколі не разлічваў на такую адказную пасаду. Выбралі, узяўшы ў разлік і дзелавыя якасці, і яго прафесію будаўніка, што вельмі дарэчы для кіраўніка горада, які няспынна будзецца. Выбралі — значыць трэба апраўдваць давер'е.

Ідзе восень, і найбольшы клопат цяпер у старшыні гарсавета — як найлепш падрыхтаваць гарадскую гаспадарку да зімы. «Я, як мэр горада, адказваю за тое, каб у кожнай кватэры было цёпла, нагледзячы ні на які мароз», — рашуча сказаў ён некаму па тэлефоне, заканчваючы дзелавую размову.

МЯНЕ цікавіла, якія прычыны пакладзены ў аснову будаўніцтва горада.

Вядома, што сучасны яго рост выкліканы развіццём прамысловасці. Пабудаваны новыя буйныя прадпрыемствы — лакафарбавы і аўтарамонтны заводы, камбінат будаўнічых матэрыялаў, пашырыліся старыя — абутковая фабрыка, заводы сельгасгаспадарчага машынабудавання, электравырабаў і іншыя. Цяпер на 15 прамысловых прадпрыемствах працуе каля 20 тысяч чалавек, і выпускаюць яны вырабы больш чым 200 назваў на 400 мільянаў рублёў у год. Лідская прадукцыя ідзе ў 45 краін свету. (Дарэчы, да 1939 года ў горадзе было столькі ж прадпрыемстваў, але працавала на іх каля 1800 чалавек, а беспрацоўных налічвалася амаль пяць тысячы.)

Яшчэ ў 50-я гады быў распрацаваны генеральны план забудовы Ліды, з цягам часу ён удакладняўся. У выніку ў горадзе выразна вызначыліся прамысловыя і жыллыя зоны і рацыянальны і культурна-бытавы цэнтр. Да таго, што ў цэнтры ўжо ёсць, хутка дабавяцца Дом быту, універмаг, Дом культу-

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

«ЗАЛАТЫ МЕРКУРЫЙ»

Гандлёва-прамысловая палата БССР, вытворчы аб'яднанні па вылічальнай тэхніцы, «Бел-аўтаМАЗ», Беларускае навукова-вытворчае аб'яднанне парашковай металургіі і Мінскі трактарны завод атрымалі сёлета міжнародны прыз «Залаты Меркурый». Спецыяльны камітэт адзначыў гэтым іх вялікі ўклад у развіццё вытворчасці і міжнароднага супрацоўніцтва.

За апошнія пяць год у Мінску адбылося 35 замежных і міжнародных выставак і іншых мерапрыемстваў, у якіх прынялі ўдзел 129 фірм — значна больш, чым у параддзінныя пяцігоддзі. У сваю чаргу Беларусь дэманстравала вырабы прамысловасці на дзесятках савецкіх выставак за рубяжом, а на шэрагу з іх была прадстаўлена самастойным раздзелам.

З усіх бакоў Гродна акружаюць лясы. Іх плошча — больш чатырох тысяч гектараў.

НА ЗДЫМКУ: старэйшы ляснік Гродзенскага лясгаса Міхаіл ЖЫТКО абходзіць свой участак.

«ГАСПАДЫНЬКА»

Такая назва дадзена новаму клубу, створанаму пры Азінскім сельскім Доме культуры Полацкага раёна. Вялікая частка яго членаў — удзельніцы жаночага вакальнага ансамбля. «Гаспадынька» дапамагае ім вучыцца няпростама майстэрству выхавання дзяцей, вядзення хатняй гаспадаркі. Пасяджэнні клуба вельмі на-

гадваюць вясковыя вятчоркі: тут і песні, і заняткі рукадзеллем, і да таго ж — чай. Кіруе «Гаспадынькай» дырэктар Дома культуры Т. Мурашкевіч.

БЕЛАРУСЫ НА БАЙКАЛЕ

Больш двух дзесяцігоддзяў спецыялісты Віцебскай лесаўпарадкавальнай экспедыцыі ўдзельнічаюць у абследаванні лясных багаццяў Сібіры. У апошнія тры гады віцбчане вывучаюць усходні бераг Байкала. Сёлета ў маі экспедыцыя накіравала туды больш за 100 чалавек — тры лесаўпарадкавальныя партыі. Першая з іх на чале з інжынерам-лесаводам А. Няцяевым толькі што вярнулася дамоў. Яна абследавала палізу возера адзін з самых працаёмкіх участкаў тайгі плошчай 35 тысяч гектараў. Да наступнай вясны лесагаспадарнікі Сібіры атрымаюць гатовую дакументацыю для кіраўніцтва ў сваёй практычнай дзейнасці.

ДЗІЦЯЧЫЯ КАМБІНАТЫ

Трэці год ідзе будаўніцтва новага жыллага масіва Мінска — Паўднёвы Запад. Ужо сёння ў двух яго мікрараёнах працягвае больш за трыццаць тысяч мінчан. Па заказе вытворчага аб'яднання «Інтэграл» у мікрараёне Паўднёвы Запад-1 закончаны новы дзіцячы камбінат. Каля 300 малышоў запоўнілі прасторныя, светлыя пакоі. Акрамя таго, тут будуюцца яшчэ тры дзіцячыя камбінаты. Сёлета будаўнікі ўзводзяць у Мінску больш за трыццаць дашкольных устаноў, дванаццаць з іх закончаны.

ДЛЯ ЮНЫХ ТАЛЕНТАУ

У новым навучальным годзе пачалі працаваць музычныя школы ў вёсках Хаціслаў Маларыцкага, Чарнаўчыцы Брэсцкага і Парахоўск Пінскага раёнаў. Тут дзеці пачалі вывучаць музычную праграму па класе фартэпіяна, народных і духавых інструментаў. Цяпер у Брэсцкай вобласці 52 музычныя, адна харэаграфічная і дзве школы мастацтваў. У іх навучаецца каля дзевяці тысяч дзяцей.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

ры, Дом Саветаў, расшырыцца паліклініка.

Лідчане не без падстаў гонарацца знешнім абліччам новых будынкаў: многія з іх узводзяцца па індыўідуальных праектах. Шмат сродкаў штогод выдзяляецца на добраўпарадкаванне, і ўжо цяпер многія вуліцы, скверы, двары маюць прывабны выгляд. Зеленыя газоны, пешаходныя дарожкі, выкладзеныя каменем па бетону, падпорныя каменныя сценкі на схілах, удала падабраныя і аформленыя так званыя малыя архітэктурныя формы (лаўкі, альтанкі, рэклама, калодзежы) — ва ўсім гэтым адчуваецца думка і майстэрства чалавека, які мае нядрэнны эстэтычны густ. Пры гэтым захоўваюцца прыродныя фактары, але не ў дзікім, запушчаным стане, а дбайна дагледжаныя, арганічна ўключаныя ў гарадское асяроддзе. І такіх утульных куточкаў, куды людзей цягне пасядзець, пабыць сам-насам з сабою, у горадзе становіцца ўсё больш.

ВЯДОМА, кожны горад цікавы тым, які ён ёсць, якім будзе, а яшчэ — якім ён быў. У Лідзе мала што засталася ад даўніны: толькі ў нашым стагоддзі, ад верасня 1915 года да ліпеня 1944-га, праз горад ажно восем разоў пракочваліся франтавыя віхуры. Яны аднак не змаглі дашчэнтна знішчыць замак, які больш чым на паўстагоддзя старэйшы за сам горад, і не змаглі, відаць, толькі таму, што замак ужо больш чым дзвесце гадоў ляжаў у руінах.

Калі я ехаў у Ліду, адзін мой сябар параіў: «Уяві, ходзячы па сучасных вуліцах, як пачынаўся горад, — стук сякер, пах смалістых бярвенняў, гоман барадатых мужыкоў...» Я адказаў, што такая містыка не па мне — я раскажу пра тое, што рэальна ўбачу, даведаюся.

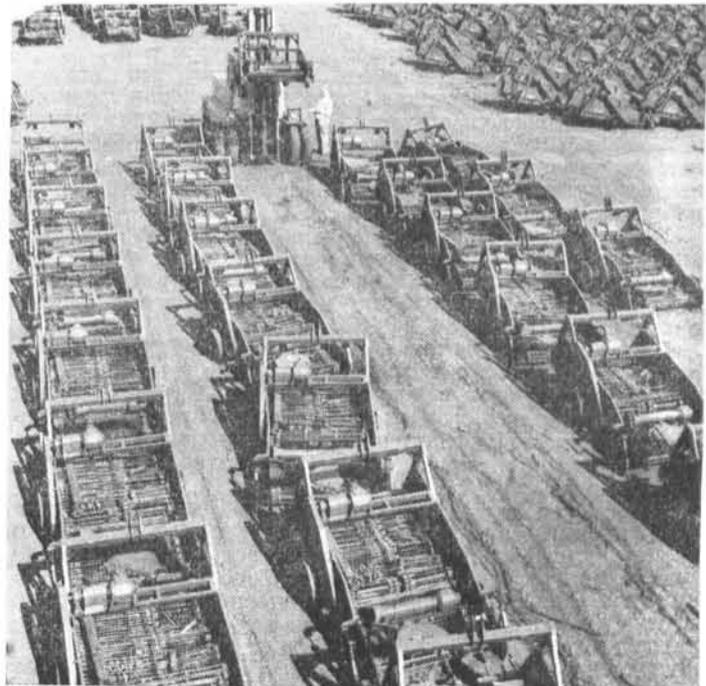
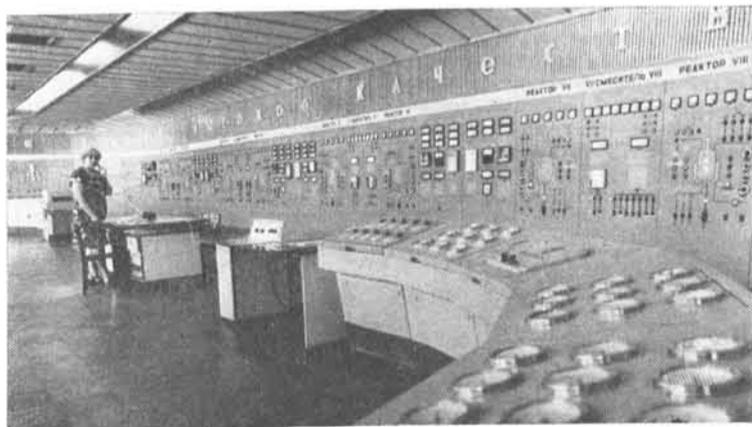
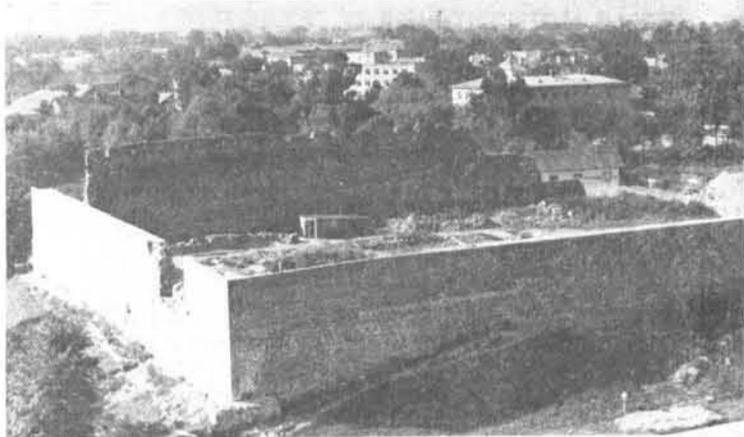
І вось... спыніся, імгненне! Бачу, на замку мужчынская дружина (каторыя маладзейшыя, то і з бародамі) лепіць мур, укладваючы старажытную чырвоную цэглу, пілуе бярвенні, з якіх ладзіць баявыя галерэі. Бригадзір Анатолий Валько паказаў мне праект рэстаўрацыі і прыстасавання замка да сучасных патрэб, зроблены спецыялістамі мінскіх навукова-рэстаўрацыйных майстэрняў — архітэктарам Сяргеем Багласавым і археолагам Алегам Трусовым. На адным з малюнкаў — замак у наш час, на другім — у XIV стагоддзі і якім павінен неўзабаве стаць. Уяўляецца, як раіў мне мой сябра, давялося не шмат: выдатны помнік абарончага дойлідства рэальна набывае амаль першапачатковы выгляд. Будуць адноўлены дзве вежы, узарваныя ў 1702 годзе шведамі. У адной з іх на чатырох паверхах размесціцца музей, а яшчэ вышэй — пляцоўка для агляду горада. Унутраную тэрыторыю зойме эстрада на дзве тысячы месца, дзе мяркуецца праводзіць фестывалі народнай песні і іншыя святы.

...Развітваюся з майстрамі і ўсё далей-далей адыходжу ад замка: так ён лепш глядзіцца. Перасохла паўнаводная калісьці Лідзея, амаль зусім знікла Каменка — рэчка, у сутыцы якіх быў насыпаны васьміметровы ўзгорак і на ім устаўлены — усяго толькі за пяць гадоў! — велічны замак. А замак будзе жыць. У асобных месцах яго сцены ўжо адноўлены да самага верху. Прыгожа!

Старажытны замак лідчане малююць цяпер на эмблемах свайго горада як сімвал моцы духу, вечнасці зямнога быцця, адданасці сваёй Айчыне. Успамінаю: на старажытным гербе Ліды — зялёны баявы шчыт, а на ім — жытні сноп з сярпом. Сімвал свабоды, працы і міру.

Цяпер я не шкадую, што не сустрэў на лідскіх вуліцах жывога сведку ўсёй яго шматвекавай гісторыі. І без яго я ведаю галоўнае: міралюбівы дух продкаў жыве ў сэрцах сённяшніх лідчан, занятых стваральнай працай.

Мікола ВАСІЛЕЎСКІ.

НА ЗДЫМКАХ: за апошнія гады зусім змяніла свой выгляд адна з галоўных магістралей Ліды — вуліца Ленінская; пабудаваны шматпавярховыя дамы, культурна-бытавыя ўстановы; замак — помнік абарончага дойлідства XIV стагоддзя — паўстае з руін, тут ідуць рэстаўрацыйныя работы; шырокім попытам карыстаецца прадукцыя абутковай фабрыкі; амаль у

цэнтры горада разлілося рукатворнае вадасховішча — любімае месца адпачынку лідчан; дзіцячыя сады-яслі ёсць у кожным густанаселеным раёне; гэты касцёл, пабудаваны ў XVIII стагоддзі, калісьці панавалі над усім наваколлем, а цяпер над ім узвышаюцца паверхі жылых дамоў; спецыялісты лакафарбавага завода; з гэтага

пульту кіруюць усёй вытворчасцю на лакафарбавым заводзе; бульбакапалкі завода

сельгасмашын купляюць і замежныя спажывецы. Фота А. ЛАБАДЫ.

СОВЕТСКАЯ КОНСТИТУЦИЯ О ТРУДОВЫХ КОЛЛЕКТИВАХ

МОДЕЛЬ ОБЩЕСТВА В МИНИАТЮРЕ

Одним из важнейших правовых актов, разрабатываемых сейчас Верховным Советом СССР, является законопроект о расширении прав и полномочий трудовых коллективов.

Примечательно, что толчок к подготовке этого документа дало всенародное обсуждение проекта новой Конституции Советского государства, принятой осенью 1977 года. Тогда от граждан и организаций поступило несколько тысяч писем с предложением полнее отразить в Основном законе роль и значение трудовых коллективов как первичных ячеек советского общества.

В соответствии с их пожеланиями статья о трудовых коллективах была существенно дополнена и перенесена в первую главу Конституции, посвященную политической системе страны.

Что же лежит в основе понятия «социалистический трудовой коллектив»? Сразу же оговорюсь, что речь здесь и ниже пойдет о производственном коллективе на государственных предприятиях, поскольку структура и функции коллективов в сельскохозяйственных кооперативах — колхозах — несколько иные.

Так вот, говоря о нем, ученые-обществоведы имеют в виду совокупность рабочих и служащих какого-либо предприятия вместе с возглавляющим его руководителем, назначаемым государственными органами. В оперативное управление этому объединению трудящихся государство передает часть общественного фонда средств производства (станки, оборудование, приборы и т. д.), а также материальные и финансовые ресурсы.

Одновременно такое объединение наделяется необходимыми правами для участия в общественном производстве (как правило, правами юридического лица), а его директор или начальник — полномочиями по руководству персоналом предприятия и соответствующей ответственностью перед государством и обществом за положение дел.

Интересно, что хотя администрация завода, фабрики или учреждения фактически представляет собой «нижний этаж пирамиды» государственных органов, она в то же время выступает и как неотъемлемая составная часть трудового коллектива. И это естественно, поскольку в социалистическом обществе, где все средства производства не частное, а общественное достояние, руководители предприятий не являются ни владельцами, ни совладельцами предприятий.

И все-таки, будучи представителем государства, администрация выступает в коллективе до некоторой степени обособленной его частью. К тому же она разделена дисциплинарными полномочиями в отношении сотрудников. Поэтому и при социализме между ней и персоналом возможны конфликты. Для их разрешения законодательство СССР предусматривает оформленную юридическими гарантиями специальную процедуру.

Главным юридическим представителем и защитником интересов рабочих и служащих в их взаимоотношениях с администрацией выступает профсоюзный комитет предприятия. По действующим в Советском Союзе законам он осуществляет контроль за соблюдением законов о труде, правил и норм техники безопасности, имеет право остановить производство, если возникает опасность для жизни и здоровья людей. Ни один рабочий или служащий не может быть уволен с предприятия без согласия профсоюзного комитета.

Кроме того, через свой профсоюз трудящиеся участвуют также в разработке хозяйственных планов предприятия, в распределении премиальных фондов, прибыли и т. д.

Разумеется, наряду с профсоюзами в каждом трудовом коллективе действуют также первичные партийные и молодежные (комсомольские) организации. Каждая из них в пределах своих полномочий тоже обладает правом контроля за деятельностью предприятия и его руководителей.

Представление о месте, занимаемом производственными коллективами в общественной жизни страны, дает даже краткая характеристика их социальных функций.

Во-первых, хотя в СССР допускается существование индивидуального производства в сфере обслуживания и кустарно-ремесленных промыслов без применения наемного труда, основным местом и формой приложения труда являются именно производственные коллективы. Через их посредство абсолютное большинство граждан пользуется предоставляемым им государством и обществом правом на труд, на отдых, на социальное обеспечение и т. д.

Во-вторых, в социалистическом обществе эти коллективы играют существенную роль в управлении экономикой. Они активно участвуют как непосредственно, например, через рабочие собрания, так и через свои общественные организации в планировании развития экономики страны, потому что оно начинается «снизу» — с составления планов заводов и фабрик.

В-третьих, человек вступает в общественную жизнь в значительной мере благодаря, а вернее, через посредство трудового коллектива. В нем он постигает нормы социалистической морали, проходит школу управления делами предприятия.

И, наконец, коллективам трудящихся в СССР принадлежат широкие политические права. Они, например, выдвигают кандидатов в депутаты органов государственной власти, принимают активное участие в избирательных кампаниях. Им принадлежит также важная роль в осуществлении права контроля за работой депутатов, включая право их отзыва.

Нет смысла пытаться предвосхитить, что именно принесет новый закон о трудовых коллективах в их права и возможности. Над этим сейчас работает авторитетная комиссия из юристов и представителей общественных организаций. Очевидно, однако, одно: производственные коллективы получат большие, чем раньше, возможности в управлении делами предприятия, общества, государства в целом. Эта тенденция расширения участия трудящихся в управлении всегда была характерна для советской социалистической демократии. С принятием нового закона она получит естественное логическое продолжение.

Вячеслав МАСЛЕННИКОВ,
кандидат юридических наук.
(АПН).

НЕ ПАСПЕЎ вазок спыніцца, як усе высыпалі ў двор:

— Вілі прыехаў!
Вечарам пры газойцы пілі чай і слухалі расказы Вілі аб вучылішчы. Пасля вячэры Юрыс Пятровіч дастаў газету і, хітравата ўсміхаючыся, сказаў:

— А ну, сыноч, пакажы, чаму цябе навучылі.
Вілі чытаў бойка. І адразу быццам пасвятлела ў доме...

А Юрысу Кнорыну ўспомніўся хутар Цыелі, дзе ён арандаваў кавалак зямлі, бязрадаснае дзяцінства сына, які з маленства вымушаны быў парабкаваць у кулакоў, каб мець магчымасць па зімах вучыцца. Так ён скончыў Пальцэвальскае і Сігулдскае вальснныя вучылішчы. Настаўнікі раілі працягваць вучобу, але не стала сродкаў. Да таго ж падраслі малодшыя — Альфрэд, Зельма, Мільда і Альма. Трэба было падумаць і пра іх.

малі ў рады бальшавіцкай партыі.

Пасля заканчэння семінарыі Вільгельм Георгіевіч пачаў працаваць у Страўне настаўнікам. У класе гучалі вершы Гайніса, Аспазіі, апаваднанні Караленкі, Горкага. Давяраў настаўнік дзецям і свае, толькі што напісаныя вершы, апаваднанні. А ў вольны ад заняткаў час Кнорына можна было бачыць сярод сялян, рабочых, настаўнікаў: ён веў нястомную рэвалюцыйную работу, выступаў з публіцыстычнымі артыкуламі ў легальных сацыял-дэмакратычных газетах і часопісах.

У 1913 ГОДЗЕ В. Кнорын пераехаў у Рыгу, дзе ўключыўся ў энергічную прапагандыскую работу, часта выступаў перад рабочымі розных прадпрыемстваў горада, набываў заслужаную славу сраснага прамоўцы і публіцыста.

Аб напружанай, захапляючай дзейнасці гэтага перыяду

Аднак сход адобрыў стварэнне аб'яднанага Савета. У яго першы састаў быў выбран і В. Кнорын.

Дзейнасць В. Кнорына ў гэты перыяд асабліва плённая. Ён з'яўляецца сакратаром Мінскага Савета, падтрымлівае штодзённую і непасрэдную сувязь з салдатамі, тлумачыць ім бальшавіцкія лозунгі, мэты барацьбы, разам з А. Мясніковым яны наладжваюць выданне газеты «Звязда», стаўшаў вечавым званом падрыхтоўкі сацыялістычнай рэвалюцыі.

7 лістапада (25 кастрычніка) 1917 года Мінскі Савет атрымаў вестку аб звяржэнні Часовага ўрада. Ваенна-рэвалюцыйны камітэт у саставе В. Кнорына, А. Мяснікова, К. Ландэра і іншых абвясціў у Мінску і на ўсёй тэрыторыі Беларусі Савецкую ўладу.

Але рэвалюцыя была пад пагрозай. Германскія імперыялісты, спыніўшы мірныя перагаворы, рушылі свае войскі ў

БЕЛАРУСЬ ШЫРОКА АДЗНАЧЫЛА 90-ГОДДЗЕ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ВІЛЬГЕЛЬМА КНОРЫНА

СВЯТЛО ПАЛЫМЯНАГА ЖЫЦЦЯ

І Вілі Кнорын уладкаваўся летам 1905 года на ватную фабрыку. Тут разам з рабочымі ён прымаў удзел у забастоўках і мітынгх, упершыню пазнаёміўся з рэвалюцыйнай літаратурай. Вілі ўсё больш усведамляў, што для паспяховай барацьбы за справу працоўнага народа патрэбны веды. Працягваць вучобу настойліва раіў і яго ранейшы настаўнік Венер.

— Вось табе, Вілі, пяцьдзесят рублёў, ідзі вучыся, — сказаў ён аднойчы пры сустрацы са сваім любімым вучнем.

— Дзякуй, настаўнік, — пачыраваеўшы, збянтэжана адказаў Вілі. — Ніколі не забуду вашай дапамогі.
— Вучыся, Вілі. Я веру ў цябе. А грошы вернеш потым, не мне, а свайму народу.

У 1906 годзе Вілі Кнорын паступіў у Валміерскую настаўніцкую семінарыю, дзе разам з праграмай літаратурай вывучае працы У. І. Леніна, К. Маркса, Ф. Энгельса, прымае актыўны ўдзел у рабоце нелегальнага гуртка, упершыню спрабае свае сілы ў пазэі, літаратурнай крытыцы, публіцыстыцы. Ён не разрывае сувязей з рабочымі Лігатненскай фабрыкі. 1 мая 1910 года ў нелегальным гуртку, што дзейнічаў на фабрыцы, яго пры-

В. Кнорын пісаў аднаму з сяброў: «Не ўяўляеш, як я гэты час працаваў. Не было ні мінуты вольнай, нават дамоў рэдкі вечар трапляў раней 12 ночы». Але гэта не скаргі, гэта сведчанне самаадданай барацьбы прафесійнага рэвалюцыянера за ідэалы бальшавіцкай партыі.

Ім абалодваюць новыя задумкі і планы, ажыццяўленню якіх перашкодзіла вайна. Як настаўнік, ён меў права на вызваленне ад вайскавай службы, але, як бальшавік, бачыў сваё месца на пярэднім краі барацьбы за масы, за рэвалюцыю. Апынуўшыся на Заходняга фронту, В. Кнорын вядзе агітацыйную работу сярод салдат.

Тут, на фронце, ён устанавіў сувязі з бальшавікамі. Разам з імі выкрываў захопніцкі характар вайны, рыхтаваў масы да звяржэння самадзяржаўя. Вестка аб падзенні царскага ўрада даляцела да Мінска вечарам 1 сакавіка. М. Фрунзе, В. Кнорын, К. Ландэр, І. Алібегаў, С. Магілеўскі, а таксама прадстаўнікі 3-й і 10-й арміяў Заходняга фронту сабраліся на экстраную нараду і па прыкладу петраградцаў рашылі стварыць у Мінску Савет рабочых і салдацкіх дэпутатаў. Гэтакім спрабазала перашко-дзіць рэакцыйнае афіцэрства.

Становішча ўскладнялася мяцязом войск польскага генерала Доўбар-Мусніцкага. 18 лютага 1918 года Старшыня Мінскага камітэта РСДРП (б) В. Кнорын сустраўся з групай таварышаў, якія заставаліся ў горадзе для нелегальнай партыйнай работы.

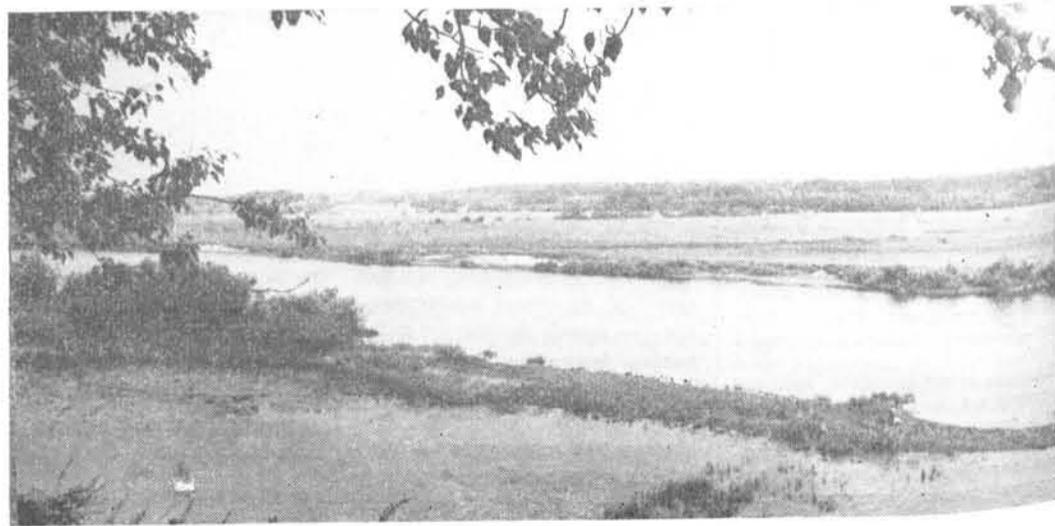
Сам ён у ліку іншых кіраўнікоў Паўночна-Заходняга абласнога і Мінскага камітэтаў партыі пакідаў горад апошнім. На вакзале заканчвалася пагрукса. Састаў быў гатовы да адпраўкі. Але паравоза не было. У чаканні прыходу немцаў контррэвалюцыянеры прад'явілі бальшавікам неда-рэчныя патрабаванні. З двума чырвонагвардзейцамі Кнорын пайшоў на вакзал. Начальнік станцыі, убачыўшы Кнорына і чырвонагвардзейцаў замітусіўся.

— Чаму да састава не пададзены паравоз? — як мага спакаянай спытаў Кнорын.

— Спраўных паравозаў няма, усе ў рэзгоне. А той, што застаўся, да Смаленска не дацягне. Занадта слабы, а састаў даволі цяжкі. Трэба пачакаць.

— Каго, Доўбар-Мусніцкага? — заўважыў адзін з чырвонагвардзейцаў. — Дык гэта нам

[Заканчэнне на 6-й стар.]

На рацэ Бярэзіне.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОСТЬ ЛЕНИНСКОЙ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ

ПРОГРАММА МИРА И МИРОВЫЕ ГОРИЗОНТЫ

Выдвижение на съездах политических партий внешнеполитических программ — явление обычное и в капиталистических, и в социалистических странах. Но вот вопрос: каково содержание таких программ, в чьих интересах та или иная программа выполняется, насколько эти интересы совпадают с интересами и нуждами человечества?

Будем говорить прямо: в программах буржуазных партий нечасто встречаешь конструктивный подход к решению проблем войны и мира. Чтобы убедиться в этом, достаточно ознакомиться с внешнеполитической частью программ прошедших минувшим летом предвыборных съездов и республиканской, и демократической партий США. Если же в программах такого рода и содержится кое-какие позитивные моменты, если в них порой и говорится о пользе сохранения мира, то, как показывает опыт последних лет, вносятся такие положения, как правило, для успокоения мирового общественного мнения, в целях прикрытия подлинных политических и военных целей ведущих империалистических государств. Не удивительно поэтому, что буржуазные политические партии и государственные деятели Запада в большинстве своем сразу же после провозглашения миролюбивых деклараций «забывают» о своих обещаниях укреплять мир — и принимаются деятельно расшатывать его.

Иная картина в социалистических странах. Чтобы не говорить «в общем», зададимся вопросом о том, почему советская внешнеполитическая программа, определенная XXIV (1971 г.) и XXV (1976 г.) съездами КПСС получила известное всем название «Программы мира»? Что позволило ей оказать огромное воздействие на общую мировую обстановку, способствовать максимальным образом возникновению и развитию позитивных процессов в Европе и повсюду в мире?

Охватывая все без исключения главные вопросы международных отношений, она выдвинула на первый

план ключевые вопросы современности. То есть те, от решения которых зависит сохранение международного мира, стабильное развитие отношений между государствами и народами, предотвращение мировой термоядерной катастрофы. Прекращение гонки вооружений и переход к сокращению накопленных запасов оружия, к разоружению; ликвидация военных очагов — и прежде всего осуществление справедливого и прочного урегулирования на Ближнем Востоке; углубление разрядки международной напряженности, ее воплощение в конкретные формы взаимовыгодного сотрудничества между государствами; развитие делового и политического сотрудничества со всеми странами; обеспечение безопасности в Азии на основе совместных усилий государств этого континента; заключение всемирного договора о неприменении силы в международных отношениях; полная ликвидация всех остатков системы колониального угнетения, ущемления равноправия и независимости народов, всех очагов колониализма и расизма; устранение дискриминации и любых искусственных препятствий в международной торговле, ликвидация всех проявлений неравноправия, диктата, эксплуатации в международных экономических отношениях — решение всех этих главных задач, определенных Программой мира, требуют на современном этапе интересы мира и безопасности народов, прогресса человечества.

И вот что очень важно. На деле продемонстрировав последовательность и строгую преемственность ленинской политики мира и международного сотрудничества, внешнеполитическая программа КПСС определила не просто комплекс первоочередных задач, стоящих перед человечеством, но главные направления конкретной внешнеполитической деятельности Советского государства на современном историческом этапе. На базе этой Программы Советский Союз вместе с братскими социалистическими странами и при поддержке всех миролюбивых сил на всех континен-

тах развернул многогранную, ни на день не прекращавшуюся активную деятельность на международной арене, поставив каждый пункт Программы мира в плоскость практического решения. Конкретным результатом «мирного наступления» СССР, предпринятого им вместе с другими социалистическими государствами, стало прежде всего заметное оздоровление международной обстановки в 70-х годах.

Претворяя в жизнь Программу мира, выступая раз за разом с новыми миролюбивыми инициативами по вопросам разрядки и разоружения, проводя конкретные акции, призванные содействовать ослаблению напряженности, — вроде вывода в одностороннем порядке с территории ГДР 20 000 советских военнослужащих и 1 000 танков, — Советский Союз активно способствовал все эти годы укреплению доверия между народами и государствами, позитивному развитию двусторонних и многосторонних межгосударственных отношений. Без активного позитивного участия СССР и его союзников по Варшавскому Договору невозможно представить продолжающийся развиваться процесс разрядки на европейском континенте. Этот континент, как считают все страны Варшавского Договора, не просто может, но и должен быть превращен в зону мира и спокойствия. Предложения по самым различным аспектам европейской безопасности содержатся во многих документах Организации Варшавского Договора (ОВД) последних лет. В частности — в Декларации, принятой на совещании Политического консультативного комитета ОВД в Варшаве в мае 1980 года. Основной смысл последних по времени предложенных ОВД, вызвавших в мире большой и естественный резонанс, — преграждение пути безудержному наращиванию ракетно-ядерного оружия.

Понятно, что реализация Программы мира в условиях, когда США и их союзники по НАТО не проявляют последовательности в деле разрядки и разоружения, более того, все более от-

крыто раскручивают новый виток гонки вооружений, пытаются добиться военного превосходства над СССР и братскими социалистическими странами, — дело более чем непростое. Но Советский Союз и в нынешних условиях противопоставляет натовской — и прежде всего американской — доктрине военной истерии доктрину мира, сохранения и упрочения разрядки напряженности. Не приходится сомневаться в том, что новым доказательством верности Советского Союза именно этой доктрине станут документы предстоящего через несколько месяцев XXVI съезда советских коммунистов. «Каждый съезд открывал новые горизонты перед нашей партией и страной, — говорил на июньском (1980 г.) Пленуме ЦК КПСС Л. И. Брежнев. — Уверен, что таковым будет и предстоящий съезд, призванный определить стратегию и тактику борьбы на наступающем этапе коммунистического строительства».

Современный уровень мирового развития объективно создаст необходимые условия для решения международных проблем мирными средствами, для упрочения международной безопасности. Возврат к старым империалистическим методам — таким, как применение военной силы, развязывание войн, диктат, — становится все более опасным для самого империализма. В современном мире существуют и активно действуют могучие силы, противостоящие реакции, под каким бы флагом она ни выступала. Эти силы — мировой социализм, революционное и национально-освободительное движения — ныне и определяют поступательное движение человечества. Советские коммунисты, имеющие ясную и реалистическую программу движения человечества к прочному и справедливому миру, убеждены: именно от сплоченности этих сил, от эффективности их борьбы зависит будущее всех государств и народов.

Шалва САНАКОВЕВ,
доктор исторических наук.
(АФН).

на зямлі бацькоў

ЁСЦЬ
У ДУШЫ
МАРА

У кожнага чалавека, дзе б ён ні жыў, ёсць дарагі дзятка сэрца куток. Для мяне гэта Іванавы. Тут прайшло маё дзяціства, тут сустрэла юнацтва. Цяжкім быў той далёкі час. Сям'я наша жыла бедна, і каб пракарміцца, мы з сёстрамі і братам хадзілі да мясцовых багацеяў у заробкі; жалі жыта, капалі бульбу.

У час Вялікай Айчыннай вайны, у 1942 годзе, мяне разам з іншымі юнакамі і дзяўчатамі вывезлі ў Германію. Нас ганялі на катаржныя работы...

ДАР БІБЛІЯЦЫ ІМЯ У. І. ЛЕНІНА

Пяць тысяч кніг пра Канаду, сабраных грамадскасцю гэтай краіны, паступіла нядаўна ад імя асацыяцыі «Канада—СССР» у фонды Дзяржаўнай бібліятэкі імя У. І. Леніна ў Маскве. Сярод іх — новыя выданні твораў вядомых пісьмнікаў Канады, такіх, як Х. Мак-Ленан, Р. Кністэр, С. Лікок, Э. Сетан-Томпсан. У падараванай калекцыі ёсць шмат цікавых біяграфічных твораў, у тым ліку біяграфія аднаго з заснавальнікаў Камуністычнай партыі Канады Ціма Бака, канадскага падарожніка Роберта Бартлета. Прыцягвае ўвагу зборнік выступленняў П'ера Трудо, розная даведчаная літаратура на канадскім.

Шырока прадстаўлена ў бібліятэцы імя У. І. Леніна і канадская перыёдыка. Па розных каналах сюды паступае, напрыклад, 109 канадскіх часопісаў рознага зместу і напрамку. Асабліва каштоўна тое, што мноства літаратуры набываецца не камерцыйным шляхам, а праз абмен з 44 канадскімі арганізацыямі, сярод якіх, напрыклад, нацыянальная бібліятэка ў Атаве і Манрэалі, універсітэты ў Торонта і Заходнім Антарыо і многія іншыя.

Цяпер таварыства дружбы «СССР—Канада» рыхтуе ў дар усім аддзяленням асацыяцыі «Канада—СССР» вялікую серыю кніг аб Савецкім Саюзе.

...Воляй лёсу я апынулася ў Канадзе. Але не забываю пра мясціны, дзе нарадзілася. Увесь час мяне цягне на Радзіму, і вось я зноў на Палессі. Не перастаю радавацца тым пераможам, якія тут убачыла. Колькі новабудуляў у Іванавы! На месцы нізенькіх драўляных хат выраслі трох- і пяціпавярховыя дамы з усімі выгодамі. Людзі жывуць у дастатку. Прыклад таму — іжыццё маіх сясцёр. Я ганаруся сваімі землякамі.

Мы з мужам ужо на пенсіі. Заўсёды з вялікім задавальненнем глядзім па тэлевізары савецкія фільмы, захапляемся іграй акцёраў, якія заўсёды ствараюць на экране яркія і запамінальныя вобразы.

Хутка ляціць час. Неўзабаве мне вяртацца ў Канаду. А ў душы жыве новая мара — яшчэ раз прыехаць сюды.

В. БЖЭЗІНСКАЯ.

КАК НА ЗАПАДЕ ФАЛЬСИФИЦИРУЮТ ПОЛОЖЕНИЕ ЦЕРКВИ В СССР

«ВАНЯ, НЕ СДАВАЙСЯ!»

Более ста новых храмов построены в Советском Союзе только за пятилетие, минувшее после завершения Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе. Это — православные церкви, молитвенные дома евангельских христиан-баптистов, синагоги, мечети и т. д.

В настоящее время в СССР действуют 20 тысяч храмов различных религиозных направлений, а также 21 монастырь. Работают многочисленные семинарии, академии, медресе, библейские и пасторские курсы, при Московской хоральной синагоге — ешибот. Поскольку в некоторых конфессиях ощущается нехватка духовенства, в последние годы в религиозных учебных заведениях значительно расширен прием учащихся, построены новые корпуса и общежития. Например, католические семинарии в Каунасе и Риге принимают сейчас на первый курс вдвое больше клириков, чем пять лет назад.

Свобода совести в Советском Союзе гарантирована Конституцией. Созданы все условия для нормального функционирования религиозных центров, общин верующих. Вся система советского законодательства о религиозных культах направлена на то, чтобы не допускать ущемления их прав.

МАНЕВРЫ ПРОТИВНИКОВ РАЗРЯДКИ

Таковы факты. А между тем с приближением Мадридской встречи противники разрядки международной напряженности все активнее фабрикуют грубые домыслы о положении церкви в Советском Союзе. Так, в ФРГ издательство АБЦ выпустило целую серию книг, о содержании которых говорят уже сами названия: «Принявшие муки за Христа», «Сильнее тюремных стен», «Мученики нашего времени» и даже... «Ваня, не сдавайся!».

Чтобы вызвать недоверие к советским религиозным деятелям, опорочить их, некоторые западные журналисты идут на любые инсинуации. Так, главный редактор канадской газеты «Торонто стар» Питер Ворсингтон опубликовал недавно статью «Баптисты и КГБ». В ней утверждается, что лидеры Всесоюзного совета евангельских христиан-баптистов (кстати, избранные на съезде открытым голосованием)

на самом деле являются сотрудниками советской службы безопасности. В качестве главной мишени Ворсингтон избрал Якова Жидкова, который-де (берегитесь, канадцы!) скоро едет в Канаду. На самом деле Яков Жидков, виднейший деятель баптизма еще с дореволюционных времен, автор многих богословских работ, давно умер.

К сожалению, к хору антисоветских голосов присоединилось и радио Ватикана. Казалось бы, его передачи должны носить чисто религиозный характер. Однако вместо проповеди Евангелия в эфир льются передачи клеветнического характера, звучат прямые подстрекательства к свержению социалистического строя. Верующих во имя этого даже призывают «пожертвовать собственной жизнью» (одна из передач на литовском языке).

В католических кругах Литвы такие «пассажи», естественно, вызывают возмущение и недоумение. По мнению многих представителей духовенства, литовская секция радио Ватикана попала в руки недобросовестных лиц, связанных с реакционными эмигрантскими кругами. Они не верят, что официальный Ватикан мог санкционировать подобные инсинуации. Ведь его подпись стоит под хельсинкским Заключительным актом.

СВИДЕТЕЛЬСТВУЮТ ОЧЕВИДЦЫ

Известный мусульманский богослов из Туниса Абдельжелил Темини заявил: «Когда я приехал в Советский Союз, я был искренне убежден под влиянием западной пропаганды, что церковь в СССР гонима, верующих подвергают преследованиям. Однако то, что я увидел, полностью опрокинуло все эти представления. Я убедился в том, что в Советском Союзе не существует никакого ущемления свободы совести, тем более преследования людей за веру. Храмы и монастыри содержатся в прекрасном состоянии, и двери их открыты для всех».

И еще одно мнение. Его высказал известный деятель баптизма из США Джон Сергей: «Советский Союз идет к Мадриду с чистой совестью».

Игорь ТРОЯНОВСКИЙ,
(АФН).

УЗБАГАЧАЦЬ ГЛЕДАЧА ДУХОЎНА

Карэспандэнт Агенцтва друку Навіны гутарыць з намеснікам міністра культуры СССР Георгіем ІВАНОВЫМ.

У Савецкім Саюзе зараз каля шасцісот прафесійных тэатраў, з іх амаль 170 — для дзяцей і юнацтва. Прычым тэатральная сетка пастаянна расшыраецца. За апошнія пяць гадоў было адкрыта 30 новых тэатраў, многія атрымалі новыя сучасныя будынкі.

У Маскве, да прыкладу, адкрыўся Новы драматычны тэатр-студыя, справіў наваселле адзіны ў свеце Дзіцячы музычны тэатр. У новы будынак пераедзе папулярны Тэатр драмы і камедыі на Таганцы, пераехаў унікальны Тэатр звяроў імя Дурава. Пачынаецца будаўніцтва новых памяшканняў для цыганскага тэатра «Рамэн» (таксама адзінага ў свеце) і Тэатра аперэты. У раёнах масавай жыллой забудовы адкрываюцца філіялы шэрагу сталічных тэатраў — гэта створыць дадатковыя магчымасці і для глядачоў (напомяну аб вечнай праблеме «лішняга білетніка»), і для акцёраў.

— У Асноўных напрамках развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады гаварылася, у прыватнасці, аб неабходнасці далейшага павышэння ролі мастацтва, умацаванні матэрыяльнай базы культуры. Што ўжо зроблена і робіцца ў гэтых адносінах у дастасаванні да тэатра?

Па спецыяльных праектах узведзены будынкі тэатраў ва Уладзівастоку, Волагдзе, Арле, Томску, Варашылаўградзе, Ташкенце, Рызе і іншых гарадах; значная колькасць памяшканняў карэжным чынам рэканструявана. Зараз будуюцца яшчэ 58 тэатральных будынкаў.

Усё гэта, вядома, патрабуе сродкаў, і немагчыма і дзяржаўныя асігнаванні на развіццё сцэнічнага мастацтва з году ў год павялічваюцца. Толькі расходы на датацыю тэатрам узраслі за пяцігодку на 35 мільёнаў рублёў. Падкрэсліў ў гэтай сувязі, што савецкім тэатрам не пагражаюць фінансавыя цяжкасці і тым больш — фінансавы крах. Наша дзяржаў-

ная палітыка ў галіне культуры не мае чыста камерцыйных мэт, а галоўны «прыбытак» — аптымальнае задавальненне ўзрастаючых духоўных запатрабаванняў насельніцтва.

Дарэчы, толькі ў 1979 годзе тэатры краіны паказалі звыш 280 тысяч спектакляў, на якіх пабывалі амаль 120 мільёнаў чалавек.

— А як выглядае «рэпертуарная статыстыка»?

— У драматычных, музычна-драматычных тэатрах, тэатрах юнага глядача, лялечных штогод ідуць п'есы каля трох тысяч назваў — айчынная і замежная класіка, творы сучасных савецкіх і замежных драматургаў. У год ставіцца да пяцісот новых сцэнічных твораў. Зазначу, што ў выбары рэпертуару тэатры самастойныя, іх дырэктары, мастацкія саветы маюць права самі прымаць п'есы ад аўтараў, заказваць новыя творы драматургам.

Ці ёсць усё-такі вызначальныя крытэрыі ў нашай рэпертуарнай палітыцы? Безумоўна. Мы выступаем за тое, каб спектаклі духоўна ўзбагачалі глядача, служылі справе міру і дружбы паміж народамі, іх лепшаму ўзаемаразуменню. Таму мы катэгарычна супраць прапаганды вайны, расізму, садызму, парнаграфіі...

— Ахарантарызуйце, калі ласка, маштабы самадзейнай мастацкай творчасці.

— Агульнае ўяўленне аб яе размаху могуць, думаецца, даць хоць бы наступныя лічбы. Толькі ў клубных установах Міністэрства культуры СССР і прафсаюзаў працуюць больш за 800 тысяч народных мастацкіх калектываў — тэатральных, музычных, харэаграфічных, харавых, фальклорных і г. д. Штогод яны даюць прыкладна шэсць мільёнаў канцэртаў і спектакляў, якія наведваюць звыш 700 мільёнаў глядачоў.

У краіне шырока практыкуюцца розныя агляды і фестывалі народнай творчасці, якія становяцца, як правіла, значнымі падзеямі ў культурным жыцці.

Гутарку вёў Аляксей ГРАЗНОВ.

У вёсцы Цімковічы, звязанай з імем Кузьмы Чорнага, ёсць літаратурны музей класіка беларускай літаратуры. І вось паўгода назад тут адкрыты яшчэ адзін музей — краязнаўчы, які адлюстроўвае гісторыю 17-га Чырванасцяжнага Цімковіцкага пагранічнага атрада, што знаходзіўся ў тутэйшых мясцінах з 1922 па 1939 год, калі палізу вёскі праходзіла дзяржаўная граніца з буржуазнай Польшчай.

Ініцыятарам стварэння музея стала добры знаўца роднага краю, дырэктар Цімковіцкай сярэдняй школы імя К. Чорнага, заслужаная настаўніца БССР З. Раманенка. Зінаіда Іосіфаўна з мясцовых жыхароў. Яна была адным з арганізатараў стварэння музея К. Чорнага ў 1964 годзе, цяпер узялася за нялёгкае справу — збор матэрыялаў для новага музея. Балазе адзін квікавы экспанат ужо ў яе быў. Гэта — дзяржаўны знак з граніцы, які З. Раманенка зняла ў 1939 годзе, калі заходнія землі Беларусі былі ўз'яднаны ў адзінай савецкай сям'і. Сувязная партызанскага атрада, яна захоўвала гэтую рэліквію ўсю вайну.

Што тычыцца іншых экспанатаў, то да збору іх падключыліся школьнікі, шмат дапамаглі былыя байцы і камандзіры атрада, некаторыя з якіх жывуць у Беларусі і нават у саміх Цімковічах, а таксама іх родныя і блізкія.

Музей заняў адзін з пакояў новага будынка школы. Цікавая, разнастайная экспазіцыя яго... Тут карта тэрыторыі, што ахоўвалася атрадам, здымкі многіх пагранічнікаў. Спецыяльны стэнд прысвечаны легендарнаму пагранічніку Рыгору Кафанаву, які разам са сваім сябрам Фядотам Найдзёнавым у 1938 годзе злавіў двух мацёрных парашульнікаў граніцы. Сам Міхаіл Калінін, прэзідэнт Краіны Саветаў, уручыў адважнаму пагранічніку ордэн Чырвонай Зоркі.

...У Цімковічах часта бываюць і беларускія пісьменнікі. Праходзяць сцэжкамі, якімі некалі хадзіў неўміручы Кузьма Чорны, з цікавасцю знаёмяцца з экспанатамі абодвух музеяў. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР і Міжнароднай прэміі Андрэсэна (на здымку справа) Васіль ВІТКА і пісьменнік Іван ГРАМОВІЧ, пабываўшы ў музеі пагранічнікаў, прыгадалі гады вайны, успомнілі тых, з кім поруч давалася ім набліжаць Перамогу.

Тэкст і фота У. КРУКА.

СВЯТЛО ПАЛЫМЯНАГА ЖЫЦЦЯ

[Заканчэнне. Пачатак на 4-й стар.]

не з рукі. Вы ўжо адзін яго чакайце. А нам паравоз патрэбны.

Раптам дзверы расчыніліся і ў пакой увайшло чацвёрта неведомых Кнорыну людзей.

— Пяцьсот тысяч рублёў — і паравоз будзе, — запатрабавалі яны.

— Гэта што? Кантрыбуцыю ўзяць з Савецкай улады хочаце? — узарваўся Кнорын, выхапіўшы рэвалвер. — Але гэты нумар у вас не пройдзе. Калі праз пятнаццаць мінут паравоз не будзе пададзены, адкрываем агонь з усіх існуючых у нас сродкаў.

Не паспелі чырвонагвардзейцы развярнуць гарматы і падрыхтаваць кулямёты, як з-за павароту паказаўся паравоз. Праз некалькі мінут поезд рушыў на Смаленск.

10 СНЕЖНЯ 1918 года Чырвоная Армія ўступіла ў Мінск. Стварыліся магчымасці для разгортвання работы па нацыянальна-дзяржаўнаму будаўніцтву ў Беларусі. В. Кнорын прымаў самы актыўны ўдзел у гэтай важнай справе.

І вось VI Паўночна-Заходняй канферэнцыя РКП (б). Са справядлівым дакладам аб рабоце абласнога камітэта партыі выступіў В. Кнорын. Канферэнцыя адзінадушна абвясціла ўтварэнне Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі і Камуністычнай партыі (большавікоў) Беларусі. В. Кнорын быў абраны сакратаром Цэнтральнага Бюро Кампартыі Беларусі і увайшоў у склад урада рэспублікі, які ўзначаліў Д. Жылуновіч.

У 1919—1922 гадах В. Кнорын з'яўляецца адным з кіраўнікоў Кампартыі (большавікоў) Літвы і Беларусі, сакратаром Цэнтральнага Бюро КП (б)Б, членам Савета Абароны Літоўска-Беларускай ССР, намеснікам старшыні Рэўкома БССР, старшынёй Савета часцей асобага назначэння...

31 ліпеня 1920 года, пасля выгнання з тэрыторыі рэспублікі войск буржуазна-памешчыцкай Польшчы, ён падпісаў дакумент гістарычнага значэння «Дэкларацыю аб незалежнасці Сацыялістычнай Савецкай Беларусі».

В. Кнорын унёс вялікі ўклад у аднаўленне разбуранай вайной народнай гаспадаркі, у тлумачэнне і ажыццяўленне новай эканамічнай палітыкі Савецкай улады. Часта бываючы ў вёсках, сярод рабочых, ён падоўгу гутарыў з сялянамі, тлумачыў мерапрыемствы партыі па аднаўленню прамысловасці і сельскай гаспадаркі.

На рагу вуліц Леніна і Карла Маркса да сённяшніх дзён захаваны дом, у якім жыў В. Кнорын. Дзверы яго кватэры заўсёды былі адчынены для таварышаў па рабоце, камсамольцаў, студэнтаў універсітэта.

Вільгельм Кнорын унёс вялікі ўклад у развіццё беларускай нацыянальнай культуры. Па яго ініцыятыве і пры дзейснай падтрымцы ў красавіку 1921 года ў Мінску быў адкрыты Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, стаў рабіць першыя крокі беларускі кінематограф, адкрыўся Інстытут беларускай культуры.

Пры яго ўдзеле ў рэспубліцы сталі выходзіць газета «Чырвоная змена», часопіс «Польмя», арганізавана выдавецтва «Савецкая Беларусь». Ён па праву з'яўляецца адным з першых беларускіх публіцыстаў, літаратурных крытыкаў, хто ў сваіх артыкулах даў ацэнку новым сацыялістычным здзяйсненням у Беларусі, падмеціў новыя матывы ў творчасці беларускіх паэтаў, празаікаў, кампазітараў, мастакоў.

ГЛЫБОКІЯ тэарэтычныя пазнанні, вялікі арганізатарскі талент, рэвалюцыйны вопыт вылучылі В. Кнорына ў рады вядомых дзеячў міжнароднага рабочага і камуністычнага руху. У 1928 годзе VI кангрэс Камінтэрна выбраў В. Кнорына кандыдатам, а затым і членам свайго Выканкома. Як прадстаўнік Камінтэрна і Кампартыі Беларусі, ён прымаў удзел у I з'ездзе Кампартыі Заходняй Беларусі, шмат гадоў працаваў полпеч з польскімі камуністамі.

Разам з І. Пятніцкім, Д. Мануільскім, В. Пікам, М. Тарзам, Бела Кунам, П. Тальяці, Э. Тэльманам В. Кнорын актыўна змагаўся за генераль-

ную лінію Камінтэрна, супраць сіл рэакцыі.

Устаўленне фашысцкай дыктатуры ў Германіі прымусіла многіх відных прагрэсіўных дзеячў літаратуры і мастацтва эміграваць у іншыя краіны. В. Кнорын сустрэўся з Бэртальдам Брэхтам і Яганесам Бехерам. Дзве гады абмяркоўвалася тэма: «Нямецкі фашызм і яго ваенныя планы». Кнорын выкрыў сапраўдныя планы палітычнага наступлення, ваеннага акружэння Савецкага Саюза, назваўшы палітыку Гітлера падрыхтоўчай стадыяй вялікай вайны. У заключэнне гутаркі ён указаў на найпершыя задачы антыфашысцкага пісьменніка, які заключаюцца ў тым, каб адкрыць людзям вочы на страшную небяспеку новай сусветнай вайны.

Часта сустракаючыся ў Выканкоме Камінтэрна з вядомымі дзеячамі сусветнага рэвалюцыйнага руху, якія ведалі У. І. Леніна, В. Кнорын звярнуўся да іх з просьбай напісаць свае ўспаміны аб правяду. Гэтыя ўспаміны былі напісаны і сёння маюць вялікае гістарычнае значэнне.

В. Кнорын належыць да першага пакалення гісторыкаў-марксістаў нашай краіны. Ён напісаны выдатныя працы па гісторыі Кампартыі Беларусі, якія не страцілі сваёй значнасці да нашых дзён. У 1934 годзе пад рэдакцыяй В. Кнорына выйшла з друку «Кароткая гісторыя ВКП(б)». Яна была перакладзена больш чым на 20 моў народаў СССР і іншых краін свету. У 1934 годзе В. Кнорыну, аднаму з першых савецкіх гісторыкаў, была прысвоена вучоная ступень доктара гістарычных навук і званне прафесара.

К. Маркс пісаў, што «вопыт узнімае, як самага шчаслівага, таго, хто прынес шчасце найбольшай колькасці людзей». Гэта мудрае выказванне можна цалкам адрасаваць В. Кнорыну, бо няма і не было больш самаадданага барацьбітоў за шчасце працоўнага народа, чым прадстаўнікі слаўнага пакалення марксістаў-ленінцаў.

Мікалай КУЗНЯЦОВ, кандыдат гістарычных навук.

СВЯТА ў ПОЛАЦКУ

Вось ужо 13 гадоў старажытны Полацк праводзіць у гонар свайго земляка Францыска Скарыны свята кнігі. А пачалася такая традыцыя ў дні святкавання 450-годдзя нашага кнігадрукавання.

З 1974 года, калі быў адкрыты помнік першадрукару, свята кнігі адбываецца на плошчы, на якую з вышынні пастамента ўдмуна ўглядаецца Скарына, вялікі сын гэтага горада.

У пачатку верасня прайшла чарговая сустрэча кнігалюбаў з тымі, хто піша кнігі, хто іх выдае, хто іх прапагандуе. А ў Полацку любоў да кнігі асабліва. Кніжны фонд гарадскіх бібліятэк складае тут значную лічбу — 1 мільён 102 тысячы. 12 тысяч чалавек налічвае ў сваіх радах гарадское таварыства кнігалюбаў, адказным сакра-

таром якога вось ужо пяць гадоў з'яўляецца Лілія Усцін.

Кнігалюбы праводзяць сустрэчы з пісьменнікамі, рыхтуюць чытацкія канферэнцыі, дыскусіі. Яны дапамагаюць набыць патрэбную кнігу не толькі палачанам. Члены таварыства сабралі і адаслалі бібліятэчкі будаўніцкам БАМА, атамнай электрастанцыі ў Літоўскай ССР, акіпажу цеплахода «Полацк».

У сёлётным свяце кнігі былі прадстаўнікі розных куткоў Віцебскай вобласці. Перад помнікам Скарыны выступілі госці з Мінска. Кіназдымачная група Беларускага тэлебачання зняла на стужку гэтую цікавую падзею ў культурным жыцці сучаснага Полацка.

С. ПАПАР.

Народны хор мінскага вытворчага аб'яднання «Інтэграл» — лаўрэат Усесаюзнага фестывалю самадзейнай творчасці. У яго праграме — беларускія і рускія народныя песні, песні сучасных беларускіх кампазітараў.

НА ЗДЫМКУ: артысты хору на рэпетыцыі. Фота К. ЯКУБОВІЧА.

ЦІКАВА ЎСЕСАЮЗНАМУ ЧЫТАЧУ

ЛЮБОЎ ДА «БАЦЬКІ, МАЦІ, БАЦЬКОЎСКОЙ ЗЯМЛІ»

У Саюзе пісьменнікаў СССР, у Маскве, працуюць саветы па нацыянальных літаратурах нашай краіны. Са старшынёй аднаго з іх — савета па беларускай літаратуры Аляксандрам АУЧАРЭНКАМ — гутарыць карэспандэнт «Літаратурнай газеты».

— Аляксандр Іванавіч, што, на ваш погляд, з'яўляецца галоўным у рабоце савета па беларускай літаратуры?

— Наш савет імкнецца да аб'ектыўнага разгляду асноўных працэсаў, характэрных для развіцця сучаснай беларускай літаратуры. Ён уважліва сочыць за ўсімі яе дасягненнямі, якія могуць быць цікавымі ўсеасаюзнаму чытачу. Вялікая ўвага пры вывучэнні і прапагандзе беларускай літаратуры ўдзяляецца праблемам, якія хваляюць не толькі беларускага, а і рускага, армянскага, якуцкага чытача. Зыходзячы з гэтага, мы праводзім сумесныя пасяджэнні з іншымі саветамі, што дае магчымасць параўнаць розныя літаратуры, зрабіць іх вопыт агульным здабыткам.

Клапоціцца савет аб маладой змене. Праведзена некалькі пасяджэнняў, прысвечаных творчасці маладых, абмеркаванню новых кніг. Зразумела, мы працуем у кантакце з пісьменніцкай арганізацыяй Беларусі. У нас добрыя адносіны з выдавецтвамі, маскоўскімі і лінгваградскімі часопісамі, якім мы рэкамендуем лепшыя творы беларускіх аўтараў, дапамагаем ім знайсці перакладчыкаў.

— Якія асноўныя тэндэнцыі ў развіцці беларускай літаратуры вы маглі б адзначыць?

— Беларуская літаратура мае сёння выдатны атрад празаікаў, паэтаў і драматургаў. Ёй удалося ўпісаць сваю непаўторную старонку ў літаратурны летапіс нашай краіны. Адным з вышэйшых узлётаў беларускай літаратуры з'яўляецца адлюстраванне гераізму савецкіх людзей у гады мінулай вайны. Напісана мноства цудоўных твораў аб барацьбе з фашызмам: «Лёс чалавека» М. Шолохава, «Жывыя і мёртвыя» К. Сіманова, «Рускі лес» А. Ляонава, «Васіль Цёркін» А. Твардоўскага, «Батальёны просяць агню», «Апошнія залпы», «Гарачы снег» Ю. Бондарава, «Сцяганосцы» А. Ганчара і іншыя таленавітыя творы шматнацыянальнай савецкай літаратуры, сярод іх перакананы, ніколі не згубяцца ні «Сцяг брыгады» А. Куляшова, ні «Векапомныя дні» М. Лынькова, ні «Трэцяя ракета», «Сотнікаў», «Воўчая зграя» В. Быкава, ні апаленыя вайной паэмы і лепшыя вершы М. Танка, П. Панчанкі. А я ж называю далёка не ўсе творы пасляваеннага перыяду.

Разам з тым трэба сказаць, што ў беларускай літаратуры няма разрыву ў адлюстраванні даваеннага жыцця, вайны і пасляваеннага этапа. Буйны беларускі празаік І. Мележ, ледзь закончыўшы вайны раман «Мінскі напрамак», звярнуўся да гадоў свайго дзяцінства і юнацтва, каб крок за крокам па-мастацку ўзвініць станаўленне новага жыцця ў нашай краіне. Яго раманы «Людзі на балоце» і «Подых наваліцы» сёння спраўдліва расцэньваюцца як буйнейшае дасягненне савецкай літаратуры. Заўчасная смерць спыніла работу пісьменніка над раманам «Завеі, снежань...» — трэцім з «Палескай хронікі». Яго справу (зразумела, па-свойму) працягваюць В. Быкаў, А. Адамовіч, І. Чыгрынаў, І. Пташнік, В. Адамчык. Увага І. Чыгрынава поўнаасцю засяроджана на адлюстраванні барацьбы з фашызмам. Даследаванню маральна-псіхалагічных вытокаў нашай перамогі ён прысвяціў раманы «Плач перапёлкі» і «Апраўданне крыўлі». Нетаропкім разгортваннем эпічнага апавядання аб перадаваанай Заходняй Беларусі, бездакорнай дакладнасцю і канкрэтнасцю бачання жыцця прыцягвае да сябе ўвагу і першы раман В. Адамчыка.

— У апошнія гады рады беларускіх празаікаў, якія пішуць пра вайну, папоўніліся. Што, на ваш погляд, новага ўнеслі пісьменнікі больш маладога пакалення ў распрацоўку вайнавай тэмы?

— Беларуская вайнавая проза імкнецца выйсці на новыя рубяжы. Пра гэта сведчаць раманы і аповесці «Сорак трэці» І. Навуменкі, «Вазьму твой боль», «Гандлярка і паэт» І. Шамякіна і інш. Я не сумняваюся ў тым, што пісьменнікі, якія непасрэдна ўдзельнічалі ў вайне,

яе відавочцы, напішуць нямала кранальных твораў. Разам з тым я не сумняваюся, што пісьменнікі, якія выраслі пасля вайны, змогуць расказаць пра яе не толькі з цікавасцю, але і па-новаму. У відавочцаў вайны ёсць свае перавагі, у тых, хто яе не бачыў, — свае. Пісьменнік, які сам прайшоў праз вайну, паказвае яе найбольш праўдзіва і ў калізіях, і ў дэталях, што мы і назіраем у творах К. Сіманова, А. Ганчара, Ю. Бондарава, А. Чакоўскага, М. Аляксеева, І. Стаднюка, В. Быкава. У прозе ж Л. Арабей, Б. Сачанкі, М. Стральцова, В. Казько, І. Чыгрынава, якія непасрэдна не ўдзельнічалі ў баявых дзеяннях, яскрава адчуваецца схільнасць да паглыблена-псіхалагічнага адлюстравання вайны.

— Аляксандр Іванавіч, але, як вядома, беларуская літаратура не абмяжоўваецца толькі вайнавай тэматыкай...

— Вядома, нельга сказаць, быццам беларускія празаікі не заўважаюць сённяшняга новага жыцця свайёй рэспублікі. Але часам ім цяжка адравацца ад перажытага, і іх можна зразумець. Звернемся, напрыклад, да рамана І. Шамякіна «Вазьму твой боль». Тут рэзка адчувальны гул мінулай вайны, але на першым плане — ужо праблемы сённяшняга сяла. І. Шамякіну ўдалося адлюстравана ў сваёй кнізе многае з таго, што нараджаецца ў сучасным жыцці. Аднак, на мой погляд, больш моцна, цікава ў рамане распрацавана вайнавая тэма, асабліва ў псіхалагічным плане.

Не так даўно ў беларускую прозу прыйшоў Янка Сіпакоў. Да гэтага ён пісаў добрыя вершы. Спачатку пісьменнік імкнуўся не адрывацца ад вайнавай тэмы, спалучаючы яе з тэмай пасляваеннага жыцця (апавесць «Крыло цішыні»). Але вось ён паспрабаваў намалюваць вобразы людзей, якія жывуць побач з намі, і з'явілася яго лаканічная і ёмістая апавесць «Усе мы з хат». Асабліва ўдаліся аўтару вобразы сучасных калгаснікаў. Можна назваць і іншыя цікавыя творы, прысвечаныя сённяшняму дню. Гэта «Атланты і карыятыды» І. Шамякіна, «Зноў у Будневе» А. Кудраўца, творы А. Савіцкага, Г. Далідовіча, А. Жука...

— Як вы ацэньваеце дасягненні беларускай літаратуры ў галіне пошуку сродкаў мастацкай выражэнасці, новых стылістычных раішэнняў?

— Дыяпазон мастацкіх пошукаў у беларускай літаратуры незвычайна шырокі. У галіне прозы, паэзіі, драматургіі выкарыстоўваюцца ўсё больш новыя дасягненні, прыёмы, усе сродкі мастацкай выражэнасці. Такія майстры, як І. Мележ, А. Куляшоў, П. Броўка, М. Танк, П. Панчанка, А. Макаёнак, В. Быкаў унеслі вялікі ўклад у развіццё мастацкай літаратуры. У іх ёсць чаму павучыцца. Нездарма ж Ю. Бондараў вельмі ўважліва сочыць за развіццём творчасці В. Быкава, адгукаецца ў друку на павуленне амаль кожнага яго новага твора. Яшчэ не да канца вывучаны спакойны псіхалагізм І. Мележа. Кніга А. Адамовіча, Я. Брыля і У. Калесніка «Я з вогненнай вёскі...» бяспрыкладная па сваім змесце і наватарска ў кампазіцыйным плане. Адкрыццям М. Танка ў галіне свабоднага верша, кнігі паэта «Ключ жураўліны» і «Няхай будзе святло» сведчаць пра вялікія магчымасці гэтай формы, «Зацоканы апостал» А. Макаёнка — твор, глыбокі па змесце, арыянальны па сродках і прыёмах яго раскрыцця...

У мастацкім слове народ, які страціў у вайне больш за два мільёны чалавек, праяўляе кранальную любоў да жыцця, сонца і неба, да «бацькі, маці, бацькоўскай зямлі», калі выкарыстаць эпіграф І. Мележа да раманаў з «Палескай хронікі». Беларуская літаратура прыцягвае нас верай у прыгажосць жыцця, маральнай чысцінёй і аптымізмам. Пісьменнікі не захапляюцца славесным трукацтвам, а па-сапраўднаму ўзбагачаюць літаратурную форму. І, нарэшце, гэта літаратура з вялікай перспекывай. Беларускім пісьменнікам ёсць што сказаць і пра мінулае, і пра сённяшняе свайго народа.

Прадукцыя Пінскай фабрыкі мастацкіх вырабаў — шкатулкі, пано, чаканка па металу і іншыя вырабы вабці сваёй непаўторнай прыгажосцю, нацыянальным каларытам. У гэтым вялікая заслуга і мастакоў прадпрыемства. НА ЗДЫМКУ: мастак фабрыкі І. ГУЛЕВІЧ. Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

«КОРАНЬ МОЙ — У ПАЛЕСКАЙ ГЛЕБЕ...»

ЗАСТАЛАСЯ ПЕСНЯ, ЗАСТАЛАСЯ

Сапраўднасць пачуццяў і перажыванняў лірычнага героя, непадробная праўда жыцця, шчырасць і даверлівасць вызначаюць лепшыя творы Сымона Блатуна. Напісаў «лепшыя» і адразу ж задумаўся: а ці былі яны ў яго — нялепшыя.

Вядома, не ўсё раўназначна і раўнацэнна ў творчай спадчыне паэта, ды толькі ўсё гэта напісана на тым мастацкім узроўні, калі ўжо адразу можна гаварыць аб асобе аўтара, аб яго ўкладзе ва ўсю беларускую літаратуру, а не толькі ў паэзію. І яшчэ — аб жорсткай няўмольнасці лёсу:

І скажучь: «Быў яшчэ ж ён малады...»
Паўстану я ў кагосьці прад вачыма.

Зязюлямі падлічаць мне гады
Суцішана трывожныя жанчыны.
Пайшоўшы з жыцця маладым,
С. Блатун у літаратуры назаўсёды застаўся стальм. Сталасць яго — у мастацкай вартасці ўсяго напісанага. І гэта не перабольшанне ў ацэнках, якое яшчэ, на жаль, часам з'яўляецца, калі крытыка піша пра памёршых пісьменнікаў. Гэта рэальнасць, сапраўднасць. Да такой высновы прыходзіш, уважліва, нетаропка, спакваля знаёмячыся з творчай спадчынай С. Блатуна.

«Чысціня» — так названы гэты зборнік выбранага, што пабачыў свет у выдавецтве «Мастацкая літаратура». Лірыка, гумар, пераклады... Тое, што напісана і што засталася. Назаўсёды...

Папярэднічае творам С. Блатуна на дзіва чыстая, вельмі сяброўская прадмова Рыгора Барадулліна «На людское веча». І ягоны ж верш, прысвечаны памяці друга, «Рыфмую ісціна і чысціня»... Словы гэтыя рыфмуюцца не толькі Р. Барадулліным, яны рыфмуюцца і ў сэрцы чытача, калі ўсё больш уладна пачынае браць у свой палон паэзія С. Блатуна.

Што ні верш — адкрыццё. Неабавязкова — значнае, вялікае, але менавіта адкрыццё, што дае мажлівасць гаварыць аб невычэрпных творчых рэсурсах паэта, аб яго сапраўды адкрытай душы. Так, паэзія была сапраўдным прызываннем С. Блатуна. Ён не мог не стаць паэтам, гэты сарамліва-сціплы юнак з Брагіншчыны, што вываў раў кожны свой напісаны радок, што не спяшаўся прапаноўваць створанае ў друк.

Калі радок упарта не выходзіць,
Яго сілком не цісні ты ў

блакнот:
Хай думкі ў тваім сэрцы перабродзяць,
Нібыта ў бочцы спелае віно.

Верш, з якога ўзяты гэтыя радкі, ён назваў «Замест крэда». Ужо ў назве гэтай адчуваецца праціўленне шаблону, схематычнасці, якіх ён не мог арганічна ўспрымаць. Замест крэда... Гэта тое, што ў пэўны момант бярэцца як нейкая арыенціроўка. Асноўнае ж мастаку падкажа само жыццё. І яго талент таксама, які павінен заўсёды адчуваць сапраўдную чысціню

кожнага слова, які не можа і не павінен ісці праторанымі спежкамі.
Будуць суха рыпець маразы, —
Быццам снег хто навошчыць пад вечар...

І для санак крутых палазы
Парыць дзед, як той кухар у печы...

Гэта з верша «Чысціня», якім і адкрываецца кніга. Як зрокана выразна і разам з тым проста піша паэт! Але тое, пра што ён расказвае, адразу паўстае ў ваччу непаўторнай паэтычнай карцінай: «Капылы — звонкі клён, палазы — гнуткі дуб... Аж дуброваю ў хаце запахла. Вяззе — з вязу, аглоблі — з бяроз». І далей — далей лёгкіх санак бег:

Мчацца сані палямі, лясамі...
І ў маторны, закручаны век я зборю

Чысціню вашу, звонкія сані.
Зборю С. Блатун таксама і чысціню сваёй душы, шчодрасць сэрца. Нягледзячы на тое, што не ўсё лёгка і проста было ў яго жыцці. Але паэтаў аптымізм, жыццялюбства выступаюць у творах як сведчанне адкрытасці і даверу, як вялікая любоў да людзей, да зямлі, на якой узгадаўся і рос і якой застаўся верным да канца.

Добра пра гэтую лучнасць з бацькоўскім кутам сказаў у прадмове Р. Барадулліна: «Патомны ратай, ён надзвычай балюча адчуваў зямлю з малой і з вялікай літары як карміцельку і як прадстаўніцу сусвету». А пачалася любоў гэтая на Палесці:

Корань мой — у палескай глебе,
Корань мой — у духмяным хлебе,
Корань мой — у бацькоўскай хаце,

Вечны корань мой — у сэрцы маці.

С. Блатун вёў вечны бой «з самім сабой», бой «за чысціню душы адвечнай, за мудрасць, вернасць і сардэчнасць, за веру, праўду і святло, за дабрату і дабро...» Гэтую паэзаву далучанасць да людскіх лёсаў і трывог моцна перажывае, калі перачытваеш вершы «Пенсіянеры», «Тата», «Не ведаю — зімою альбо летам...», «Эра маіх пірамід»...

Значны ўклад С. Блатуна і ў беларускую паэтычную Ленініану. Яго вершаваны цыкл «Да Леніна» — цікавая спроба асэнсавання гэтай неўміручай тэмы, умелае суддзясенне свайго, асабістага з агульначалавечым, выхад на шырокі прастор вобразнага мыслення.

Акрамя вершаў, у зборнік увайшла і паэма «Барвінае ляда», прысвечаная памяці ахвяр Хатыні, а таксама сатыра і гумар, паасобныя пераклады з рускай і іншых моў народаў СССР.

Невялікая па аб'ёму, але сацыяльна значная паэтычная спадчына Сымона Блатуна цешыць сэрца кожнага, хто любіць і шануе напеўнае роднае слова.

Адамкнуў бы я лета,
Асвятліў далачынь, —
Журавы ж на край свету
Дзесьці знеслі ключы...

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

Асенніа эцюды

I.

ВОСЕНЬ—прыгожая непаўторная пара! Бледна-жоўтая лістота беластвольных бярозак чаргуецца з аранжава-бурымі лісцямі магутнага дуба, граба і клёна. Асіна прыцягвае ўвагу сваім барва-чырвоным колерам. Чарнеюць налітыя сокам ягады чаромхі. Гарыць полымем лістота брызгліны. У сасновых лясах пахнуць дробныя фіялетавае кветачкі верасу. Разнастайнасць фарбаў і адценняў асенняга лесу пакідае незабыўнае ўражанне.

У большасці травяністых раслін паспела насенне, многія ўжо рассыпалі яго, і засталіся толькі сухія голыя сцяблінкі. Ландыш і майнік упрыгожаны яркімі чырвонымі ягадамі, зялёнае лісце ўжо не патрэбна ім цяпер.

Восенню часта назіраецца другое цвіценне раслін. У лесе можна ўбачыць цвітучыя кру-

параць з набліжэннем халадоў стаіць, апусціўшы пачарнелыя лісты.

Надыходзіць грыбная пара. Паўсюль: у бярэзніках, у маладым сасонніку, у старой дуброве—вылазаць з-пад ляснога дывана рознакаляровыя шапкі грыбоў. Тут свае колеравая гама: жоўтыя лісічкі, цёмныя маслякі, аранжавыя рыжыкі, зялёныя, чырвоныя або бардовыя падасінавікі і, вядома ж, цар грыбоў—баравік. Вакол старога пня раскватаравалася вялікая сям'я светлакарычневых апенькаў. А колькі ў лесе гаркушак—ломкіх, карычнева-фіялетавых, з белым едкім сокам...

ПРЫВЕУ у парадак сваю нару барсук. Перад тым як залегчы на доўгую зіму, ён робіць апошняе прагулкі. А вожык ужо даўно спіць у сваім жыллі на тоўстай падсцілцы з сухіх лісцяў. Тэмпература цела ў яго паніжана, дыханне і работа сэрца замаруджваюцца. Гэта своеасаблівае прыстасаванне да цяжкасцей зімоўкі. Залягае ў спячку ён з вялікім запасам падскурнага тлушчу. Калі ж восенню вожык назапасіў яго мала, то гэта пагражае яму вялікай бядой: у суровую і доўгую зіму можа загінуць ад знясілення.

Вечарамі ў лесе чуецца выцце воўчых вывадкаў. Стары воўк вые басам, ваўчыца—тэнарарам, а маладыя—то вішчаць, то выюць з падбрэхам. Гэты своеасаблівы канцэрт азначае, што ваўкі адпраўляюцца на паляванне, дзе вучаць маладых нападаць на здабычу.

З наступленнем асенніх халадоў у вярчэрнім змроку пачынаюць пераклічку алені-рагачы, гучным рыкам выклікаючы адзін аднаго на падынак. Па густому мяккаму дывану з апалага лісця можна блізка падысці да аленя. Закінуўшы разгалістыя рогі на спіну, ён то рыкам, то стогнучымі трубнымі гукамі нібыта заклікае насельнікаў лесу развітацца з адыходзячым летам.

ВЫСОКА ў небе раздаюцца клікі журавоў. Ноччу і днём, вечарам і раніцай пралятаюць чародкі птушак. Яшчэ зусім нядаўна на тэлеграфных правадах, нібы адпачываючы перад доўгім пералётам, сядзелі сотні ластавак. Цяпер і яны ў дарозе. Вялікімі чародамі ляцяць валасянікі, берасцянікі, сітаўкі, услед за імі выцягнуліся караванамі сіваваронкі, удода, вальгі, кулікі. Але не ўсе птушкі трымаюцца чарады. Адзіночкамі ляцяць зяюлі, лялякі, ястрабы.

У час пералёту птушкі прытрымліваюцца сваіх любімых месц: вадаплаўныя—далін рэк, азёр, марскіх узбярэжжаў, лясныя—узлессяў, пералескаў, хмызняку. Цяжэй за іншых даводзіцца перапёлцы і драчу. Яны выдатна бегалюць і не вельмі ахвотна лятаюць, часцей стараюцца апуськацца на зямлю. Значную частку дарогі праходзяць «пешшу».

Куды ляцяць зімаваць нашы птушкі? Адказ на гэтае пытанне дае кальцаванне. Так, ластаўкі, валасянікі, буслы і чаплі, якія летам жывуць у Беларусі, зімуюць у Конга, Радэзіі, Эфіопіі. Нашы шапкі зіму праводзяць на ўзбярэжжы Міжземнага мора—у Італіі, Францыі, Іспаніі, а таксама ў паўночнай Афрыцы—у Тунісе, Алжыры, Марока. Валасянка залетае ў Партугалію, гракі—у Бельгію, Галандыю, Германію, а маленькая пеначка трапляе нават у Індакітай. Трэба адзначыць, што за апошнія гады, дзякуючы цёплым, мяккім зімам, шмат гракоў не мігрыруе, а застаецца зімаваць у Беларусі, знаходзячы сабе прытулак на гарадскіх звалках.

Аляксандр КУРСКОУ,
кандыдат біялагічных навук.

ВЫСТУПАЕ «ВЯСЁЛКА»

Узрост удзельнікаў дзіцячага вакальна-інструментальнага ансамбля «Вясёлка»—ад 7 да 14 гадоў. Створаны ён на базе Слуцкай гарадской дзіцячай музычнай школы год таму назад. Кіруюць ім высокакваліфікаваныя, адчуваючы сучасныя патрабаванні да эстрады людзі—выкладчыкі школы Леанід Швыдко і Уладзімір Трафімовіч. Першыя выступленні ансамбля прынесьлі яму папулярнасць дзякуючы высока-

му выканаўчаму майстэрству, непазрэднасці, чысціні гучання. «Вясёлка» ўжо тройчы выступала на Беларускай студыі тэлебачання, на радыё ў праграме юнацкіх перадач «Ветразі» і інш. Адну з юных вакалістак—Іру Шахновіч запрасілі на кінастудыю «Беларусьфільм», дзе яна будзе выконваць дзіцячую песню ў кінафільме «Няўдачлівыя троечнікі».

МУЗЫЧНЫ СУВЕНІР

Савецкая музычная фірма «Мелодыя» выпусіла пласцінку «Пяюць у Маскве Алімпійскія фанфары». Дыск пачынаецца і заканчваецца фрагментамі «Святочнай уверцюры» Дзмітрыя Шастаковіча, якая прагучала над Лужнікамі на цырымоніі адкрыцця Гульніаў і стала афіцыйнай эмблемай Алімпіяды. У пласцінку

ўключаны «Алімпійскія гімны», створаны ў 1896 годзе грэчаскім кампазітарам Спірасам Самарасам, «Урачыстая уверцюра» Р. Бойкі, пад гукі якой Маскве быў перададзены на захоўванне Алімпійскі флаг, ода «Спорт, ты прагрэс» кампазітара Э. Арцём'ева на словы П'ера дэ Кубертэна і песня А. Пахмутавай на словы М. Дабранравава «Да пабачэння, Масква».

ТАМ, ДЗЕ БЫВАЎ БАЛЬЗАК

Завершана рэстаўрацыя старадаўняй сядзібы Вярхоўня на Украіне, дзе ў 1847 і 1848 гадах жыў французскі пісьменнік Анарэ дэ Бальзак. Адноўлена аблічча асноўнага будынка, унутраных памяшканняў і службовых пабудов.

Тут Бальзак напісаў такія вядомыя творы, як «Чалавечая камедыя», драма «Мачыха», дарожныя нататкі. У экспазіцыі з'явіліся новыя экзэптанты—старадаўнія здымкі, знойдзеныя ў архівах, дакументы аб шлюбе пісьменніка з графіняй Эвелінай Ганскай.

ПАДАРУНАК ЗАВОДСКАМУ МУЗЕЮ

Вялікай папулярнасцю ў магіляўчан карыстаецца музей, створаны на заводзе «Стромашына». У экзэпнатах адлюстравана гісторыя завода. Каштоўны падарунак музею зрабіла В. Паўлоўская—перадала бюст У. І. Леніна.

Гісторыя бюста не зусім звычайная. Напярэдадні Айчынай вайны муж Варвары Сяргееўны Уладзімір Пракопавіч працаваў у Магілёве. За поспехі ў працы атрымаў у падарунак бюст У. І. Леніна. З першых дзён вайны ўдзельнічаў у падпольным руху. Фашысты схавалі патрыэта і закатавалі.

Варвара Сяргееўна схавала бюст правадыра на гарышчы дома, потым перанесла яго ў падвал. Пасля вызвалення Магілёва ад фашыстаў дарагая рэліквія вярнулася ў кватэру Варвары Сяргееўны. Сын Паўлоўскіх Аляксандр пасля вайны пачаў працаваць на заводзе «Стромашына». Цяпер ён ветэран гэтага прадпрыемства. Разам з маці ён вырашыў перадаць бюст правадыра музею.

«ХІМІК» ПРЫМАЕ ВІНШАВАННІ

Да канца першынства краіны па футболе ў другой лізе, дзе выступаюць беларускія спартсмены, засталася правесці адзін тур. Але ўжо цяпер мы можам назваць пераможцу групы. Гэта—«Хімік» з Гродна. У перадапошнім сустрэчы з дынамаўцамі Брэста гродзенцам можна было і... прайграць. Справа ў тым, што асноўны сапернік беларускіх футбалістаў—рыжская «Даўгава» ўступіла «Гомсельмашу» з лікам 0:1. Цяпер ужо ні адна з каманд не магла дагнаць «Хімік».

Але і ў гульні з дынамаўцамі гродзенцы даказалі, што не выпадкава былі лідэрамі групы. Яны забілі тры мячы, а ў свае вароты не прапусцілі ніводнага.

Футбалісты «Хіміка» заявлялі права выступаць у пераходным турніры за выхад у першую лігу.

І ЧЭМПІЁН, І ПРЫЗЁР

Імя Аляксандра Кісляка ў веласпорце не новае. Мінскі армеец быў чэмпіёнам краіны ў 1977 годзе, праз два гады—сярэбраным прызёрам шматдзённых гонак, на VII Спартакіядзе народаў ССР у каманднай гонцы зноў стаў сярэбраным прызёрам.

У фінальным матчы на Кубак БССР па мотаболу сустрэліся мінская «Зара» і «Аўтамабіліст» з Пінска. Перамаглі пінчане з лікам 3:0 і заваявалі ганаровы трафей. НА ЗДЫМКУ: момант сустрэчы двух каманд. Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1484